

EL TEATRE

UNA MICA DE TEORIA

EL TEATRE DE LA CLAREDAT

Obres i intèrprets Mei-Lan-Fang, el reformador xinès

En ocasió del pas per la nostra ciutat d'autors i actrius de gran fama i mèrit per les seves interpretacions brillantíssimes de papers insignificants, han estat més d'un i més de dos els amics i lectors que ens han preguntat per què no ens ocupàvem per a res d'aquells nostres visitants, l'admirable treball dels quals, segons opinió dels que ens interpelaven, era digne de gran atenció.

Però els hem hagut de contestar que si no en parlàvem era, senzillament, perquè, a desgrat de tota la importància que hom volgués donar al talent i a les condicions d'aquells actors i d'aquelles actrius, era una importància de la qual ens costava molt de fer-nos càrrec i que la trobàvem tan relativa que ens resultava completament negligible, puix que no podíem creure que aquell talent i aquelles condicions fossin res de bo de bo quan els era possible brillar i donar rendiment en posar-se al servei d'obres, no ja mediocres només, sinó francament imbecils i declaradament dolentes.

Perquè el més bo del cas era que aquests amics que ens parlaven, encisats i seduïts pel treball d'un o altre d'aquests estels que han passat per Barcelona, era sempre dient-nos que l'obra, o les obres, en les quals els havien vist treballar eren inadmissibles sota cap concepte, mancades de sentit, nèctes, banals i insignificants. Ah, però—afegien—, ell, o ella, en treu un partit magnífic, en fa una veritable creació; anima el personatge, li dona tota la vida que l'autor no li ha donat, i ho fa tan bé que per la seva interpretació l'obra queda redimida de tots els seus defectes.

I tot això, en veritat, era més per refermar-nos en la nostra actitud que no pas per resoldre'ns a rectificar-la. Com més elogis ens feien d'aquells intèrprets que lluien en tanta de manera en executar papers anodins, falsos i sense cap ni peus, menys ganes ens agafaven d'anar-los a veure i de parlar-ne als nostres lectors.

Perquè, en veritat, si haguéssim escoltat aquells que ens aconsellaven, comptant que fossin veritat totes les excel·lències que ens decantaven, ens exposàvem a tenir un disgust tan gros com, per exemple, el que tindria l'amic Palau—posem com a filharmònic reconegut—el dia que contemplés Pau Casals tocar amb el cello la romança de *La cançió del olvido* o alguna cosa per l'estil. Tant com millor arribés a ésser l'artista, per a nosaltres seria pitjor el cas de veure posades en marxa les seves qualitats per obra d'una inspiració vàcua, vana i anodina, en la qual es trobés bé i en la qual li fos possible entonar-les al mateix diapasó intel·lectual, sentimental i moral d'aquella inspiració.

Això, però, considerat a part que, per a nosaltres, el principal és sempre el motiu i no el mitjà pel qual el motiu arriba fins a nosaltres; el que val és el text i no la

edició; el que val és la pintura i no la qualitat dels colors amb què és feta ni la de la tela damunt la qual ha estat realitzada; la simfonia i no l'orquestra; la cançó i no el cantaire; la comèdia i no l'actor. Això, tot amb tot, no vol pas dir que aquests mitjans pels quals el motiu se'ns dona a conèixer siguin cosa menyspreable, ni molt menys; sinó, ans al contrari, com millors siguin, més ben servit en sortirà el motiu i, fins en determinats casos, poden pendre

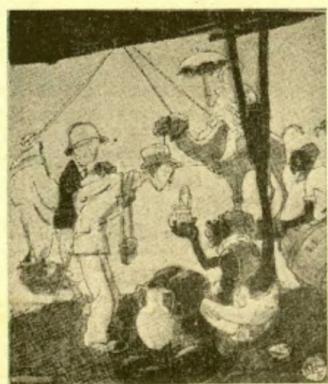
Paulina Singerman

pel seu compte una condició que els en fa completament autònoms. Però sempre, pel que nosaltres pensem, no hi pot haver cap mena de dubte que és mil vegades més estimable una edició correcta, en paper continu, composta en linotípi i sense cap pretensió, de Balzac, que una altra en paper japó, amb grans marges i amb tots els recursos de la tipografia, la litografia, l'aiguafort i el boix, de qualsevol Ricardo León. Podríem allargar els exemples fins a l'infinit, però els resumirem en el que motiva aquest article: val mil vegades més una representació normal, ben portada i llisquent, de Bernard Shaw, que una interpretació genial i encisadora de qualsevol producció d'un tanguista de La Boca en pla d'imitar Pirandello.

Hem de fer la salvatga que tot el que acabem de dir és volent admetre el gran talent i les eminentíssimes qualitats d'aquells actors i d'aquelles actrius. Però, amb referència a aquestes virtuts, tenim els nostres dubtes, els quals neixen de l'experiència que hem fet repetides vegades, i que els nostres lectors hauran fet també pel seu compte, que no hi ha ningú que entengui millor qualsevol escrit mal engionat, mal redactat i mal ortografiat que aquells que no saben d'escriure. Una psicologia falsa, uns sentiments sense realitat, unes reaccions sense cap solta i uns pensaments sense cap volta, frases òrfenes d'agudesia, mancades de gràcia i desproveïdes de substància, una personalitat, en fi, inexistent, han d'ésser interpretats bé, amb tota comprensió, amb tota simpatia i amb tota compenetració per l'actor o l'actriu que en pendre'ls entre mans hi trobi totes aquelles condicions que s'adaptin al seu geni. I aquest actor o aquesta actriu, jo us asseguro que sap prou bé el que es fa; el dia que s'atrevis amb alguna cosa de més gruix, alguna cosa de més qualitat, fracassaria totalment. El que fa el seu èxit no és res més que l'exacta correspondència que hi ha entre aquella banalitat que interpreten i la del seu propi esperit.

Per això és que no ens interessem i per això és que mai no hem volgut interessar-hi els nostres lectors.

JOAN CORTES

ANTIGUITATS EGÍPCIES PER A TURISTES

—Us la donaré barata. És una estàtua d'una divinitat femenina de l'antic Egipte...
—Quina divinitat?
—Espereu, que ho miro... S'anomena «Made in Germany».
(Humoristicke Listy, Praga)

S'havia dit que al Liceu vindria Mei-Lan-Fang i el seu Teatre de la Claredat. La temporada ja està llesta i els xinesos no han vingut. Però, per si vinguessin a la primavera, presentem-los als nostres lectors.

Els barcelonins ja han vist teatre japonès al Palau de Projeccions de Montjuïc, en el temps de l'Exposició. Eliminat de les representacions japoneses del Palau de Projeccions tot allò que és degut a la tècnica teatral moderna: il·luminació, penombra o llum viva, decorat pintat segons les regles d'una escenografia moderna, etc., ens trobem davant unes representacions escèniques que correspondrien a la nostra Edat mitjana, en l'ordre del clima físic, polític, moral i cerebral que respiren. Allò al viu interès de moltes situacions escèniques, estrany al llenguatge dels actors, el públic segueix, no obstant, aquestes representacions de teatre amb visible plaer. L'argument no interessa: no conté, pel nostre públic, cap passió puixant capaç d'emocionar-lo profundament. El plaer estètic que proporciona aquest teatre prové de la cosa vista, quasi exclusivament. És un espectacle ple de color, de ritme, de moviments—sobretot en aquells magnífics combats, aquestes danses bàrbares i violentes, acrobàtiques i elegants, en les quals els sabres i les llances, els braços, les cames i el cos són excitats, brandats, contorsionats en un ritme foll i lent, ràpid i pausat, que la música subratlla d'una manera simplíssima, salvatge, sorollosa, massa sorollosa per l'oïda dels occidentals. Les danses rítmiques, els combats a sabres i espases, constitueixen la nota que ha fet més famosos i populars, a Europa i a Amèrica, els teatres japonesos i xinesos. Naturalment, si l'espectador es trobés davant un teatre xinès o japonès pur s'avoriria, a excepció dels moments de dansa o combat, o d'alguns passos divertits.

Això és tan evident, que Mei-Lan-Fang, després de la seva primera sortida de Xina, s'afanyà a dir que volia reformar el teatre xinès. No és pas que Mei-Lan-Fang fracassés, llavors de la seva primera sortida a Amèrica. Tot al contrari: hom el nomenà doctor *honoris causa*. Però Mei-Lan ha tingut oportunitat, davant els espectacles occidentals, d'adonar-se que el teatre xinès no ha evolucionat de l'Edat mitjana encà: segueix essent, quant al tema, una glorificació de la noblesa, de la dinastia i de les virtuts mandarines, i, quant als elements escènics, un espectacle completament distint del teatre occidental.

Mei-Lan-Fang es diu reformador del teatre xinès. Ara bé; quines reformes no contenen un perill de mort per al vell teatre xinès? És susceptible de reforma el vell teatre xinès? Començarem de respondre a aquestes preguntes presentant alguns trets d'actor de Mei-Lan, trets característics d'actor de teatre xinès, i així podrem veure de seguida que una reforma a fons del teatre xinès hauria d'anar precedida d'un canvi complet en els costums de l'actor. Ah, però, allò que en resultés seria teatre xinès?

El senyor Mei-Lan, que és una bella i delicada actriu—és una *Dan*, juga papers de dona—, quan camina posa el taló a terra alçant la punta dels peus. Les dones xineses que no tenen els peus deformats no caminen pas d'aquesta manera! Però ell camina d'aquesta manera, fidel a la tradició. Mei-Lan quan parla ho fa amb una veu de falsat o de sopran, i porta els cabells plens de flors de paper argentat. Mei-Lan-Fang, que és un excellent actor xinès, no vol renunciar a la seva personalitat d'actriu xinesa; és en aquestes detalls, naturalment, on radica la diferència entre l'actor xinès i l'actor occidental. D'altra banda, Mei-Lan, occidentalitzat, jugant una comèdia europea, faria un paper ben trist! Ell tindrà èxit a Europa i a Amèrica a condició que parli amb aquella veu de falsat i camini de taló alçant la punta del peu.

Aquest reformador del teatre xinès manté el maquillatge que converteix la cara de l'actor en fesomia de personatge fabulós, deshumanitzada... No ha adoptat el simple maquillatge dels actors d'Occident, ni llurs maneres desimboltes de moure's en l'escena. Mei-Lan, que és un home intel·ligent, no ha volgut—no ha pogut—matar el vell teatre xinès prenent-li aquestes notes característiques que, exagerades i tot, donen el to de la vella polidosa mandarina del país.

Quin abast té, doncs, la reforma de Mei-Lan-Fang? Si el mateix reformador conserva la figura, els moviments, la veu, la màscara del vell actor del país, difícilment, per no dir impossible, podrà jugar altres obres que aquelles que s'aduen a aquesta manera de representar: o sigui, el repertori que forma el dipòsit teatral xinès clàssic, aquelles obres més populars conservades i transmises per tradició oral i que el xinès mitjà coneix de memòria tan bé com l'actor. Si Mei-Lan es proposés d'adaptar el teatre xinès als corrents de la literatura escènica europea, hauria de començar per adaptar-se ell mateix, i desapareixeria Mei-Lan i el seu teatre, a Orient i a Occident. El teatre xinès és categoria històrica, bella categoria històrica, i Mei-Lan és aplaudit fora de Xina, i a Xina, perquè és una part d'aquesta categoria històrica, amb la seva veu de falsat i el seu caminar de talons.

La reforma de Mei-Lan ve a ésser una provatura d'adaptació del vell teatre xinès a l'espectador occidental. Aquesta adaptació es limita a l'eliminació d'una pila de detalls que a Xina són el suc, l'essència, del teatre i que l'espectador mitjà europeu, en no poder-los valorar, trobaria ingenus, avorrits o fastigosos. Qui hagi vist les representacions teatrals del *Grand Monde*, a l'Avinguda Eduard VII, cantonada Nanquín, a Xang-hai, o del *Luna Park* pequinès, o del *Teatre Xinès*, a Hong-Kong, i les representacions extraordinàries de Mei-Lan-Fang, en el seu Teatre de la Claredat, s'adonarà de seguida del sentit de la reforma de Mei-Lan.

En els teatres xinesos l'espectador trenca grans de cacauets—com en el Teatre Espanyol del Paral·lel—, menja arròs i beu te, i si és temps d'estiu, per damunt dels caps dels espectadors hi ha una gran voleiaidissa

de tovalloles calentes que dels passadissos estant els proveïdors tiren als clients; el maleit racoma no té un moment de repòs! Tothom sap de cor la peça que es juga a l'escenari i, molt sovint, sentiu *txao-txao*, que vol dir «bravo, bravo!». El pobre bàrbar que assisteix a l'espectacle no veu res, no s'adona de res, mentre el xinès s'entusiasma, s'intriga, s'emociona o s'indigna. Una capa de pintura blanca damunt la cara del mandari significa que aquest home, que

la música xinesa, el Teatre de la Claredat de Mei-Lan-Fang, haurien constituït un bell espectacle exòtic mai vist a casa nostra.

El reformisme de Mei-Lan no s'aplica a la base del teatre xinès, sinó a tots aquests detalls que hem assenyalat i a molts d'altres. Detalls hem dit? Un personatge entra en escena portant un magnífic plomall blanc; aquest plomall significa que va a cavall d'un magnífic corser blanc. El distintiu vermell al pit d'aquell guerrer, significa que entra

Pintura xinesa atribuïda a l'emperador Hui Tsung

no té pas la mímica de l'intrigant, abusa del seu poder, per exemple!

Què fa aquest home que posa un tapís als peus de la princesa, desent amb la seva intervenció el bell efecte d'una escena amorosa amb el príncep? Ah, és que, endevinant que la passió amorosa la faria caure als peus del príncep, s'afanya a fer-li menys dur el contacte dels genolls amb el sòl! Però, ara, per què no se'n va de seguida aquest intrús vestit d'home del carrer? Espereu-vos, que quan la dama s'aixequi haurà de plegar curosament el tapís i posar-lo damunt la taula del fons, ja tota plena d'accessoris. L'heroïna té un atac de folia, i aquest home, sense preocupar-se de la presència del príncep, ajuda la dama a arrencar-se els cabells, a estripar-se les vestidures amb suavitat i molta cura per no perdre bellesa ni elegància. Bé, ara ja està llest; què hi fas a l'escena, home de Déu? Oh, espereu-vos: l'intrús pren de la taula dels accessoris dos miralls i ajuda l'heroïna a contemplar la seva transformació, perfecta, i somriu satisfeta i oblidada l'atac de folia.

Txao-txao, fa el públic. És una farsa? No; és una tragèdia, al *Grand Monde*, aquell edifici de set pisos de l'Avinguda Eduard VII. Hi ha un home mort a l'escenari... ja torna a sortir aquell intrús escandalosament vestit d'home del carrer; ara, ajuda el mort a alçar-se, a posar ordre a les vestidures i l'acompanya a la porta. Com és que passen sense obrir la porta? És veu que és un privilegi dels morts, perquè tots els actors que fins aquest moment han sortit per aquesta porta han estès les mans i han fet acció d'empènyer molt fort. En canvi, el difunt—mentre la vídua gemega agenollada a l'indret on ell havia caigut—s'ha limitat a apartar la cortina lleugera i ha passat tan tranquil·lament. Portes en l'escenari xinès? Tots els actors entren per l'esquerra i surten per la dreta. L'espectador que trinxa cacauets, beu te i s'eixuga la suor amb tovalloles calentes, té una imaginació considerable: és capaç de veure portes pertot arreu, sòlides o primes segons l'esforç que l'actor simula fer per obrir-les. Pobres bàrbars europeus que han llurat grans batalles al voltant del naturalisme escènic i han arribat a portar pedres veritables dalt l'escenari!

Qui és aquest *coolie* que aguanta dos bastons de bambú enganxats un a cada costat d'aquest gran personatge que el precedeix? Representa que el gran personatge va dalt d'una cadira portàtil... I pensar que el director de la *Comédie des Champs Elysées*, Jouvett, va tenir l'acudit de fer sortir un automòbil en el primer acte de *Knock*, de Jules Romains! No va atinar que amb la roda del volant n'hi havia prou.

Naturalment, Mei-Lan-Fang no porta la taula dels accessoris a l'escenari, a la vista de tothom; ni té l'ajudant a l'escena, ni permet que el maquinista surti a posar el tapís quan ha de caure de genolls; no s'emmiralla, davant del públic, per comprovar si les seves vestidures han quedat escaiament desordenades després d'una escena de passió; ni permet que l'actor que cau mort abandoni l'escenari tranquil·lament, per les seves pròpies cames, a la vista de tothom... Mei-Lan té uns decorats bellament acolorits, amb portes i finestres ben visibles, i entra en escena, si l'obra ho indica, portat per quatre *coolies*, assegut amb majestat en una cadira xinesa portàtil de debò. L'orquestra, en el teatre de Mei-Lan-Fang, desapareix de l'escenari, i, amb ella, la nota més divertida d'aquest espectacle familiaríssim que és el teatre xinès.

El públic del nostre primer teatre no haurà pogut veure els músics xinesos, les dones i concubines dels músics xinesos i els fills dels músics xinesos, que ocupen més de la meitat de l'escenari; l'orquestra xinesa és més de la meitat de l'espectacle teatral xinès. Allí mengen, i les criatures ploren i les dones criden... L'orquestra del Liceu hauria marcat, també, el pas del dia a la nit, però el públic se n'hauria adonat pels canvis de llum, no pas pel ritme de la música.

Si el projecte hagués arribat a realització, la veu de falsat, l'esclat de les sedes,

en escena acompanyat per deu mil guerrers. L'art, en totes les seves formes, és convencional, i el teatre xinès és el més convencional del món, d'una ingenuïtat molt simpàtica. El reformisme de Mei-Lan-Fang ha eliminat la major part d'aquests elements ingenus, simpàtics. El Teatre de la Claredat de Mei-Lan-Fang és un bell espectacle; però, personalment, preferim l'altre teatre xinès, el del *Grand Monde*, a aquesta versió per a l'Occident, per magnífica que sigui.

RAMON PEI

—Mitja dotzena d'ostres. Només en menjo pel febrer, el mes que són menys perilloses, perquè té dues r.

(The Passing Show, Londres)

ASTORIA

William Powell

Ginger Rogers

ESTRELLA DE MEDIA NOCHE

Dos eminents artistes en una alta comèdia de misteri i intriga

Un film Ràdio... naturalment!

MARYLAND

Aquesta setmana ANNY ONDRA

en el seu film més alegre

Limpia, fija

y

da esplendor

UFILMS

Pròximament

Mes Musical Maryland

IRENE DUNNE, MARTA EGGERTH, GRACE MOORE

els millors films musicals de Warner Bros. Ufilms-Columbia Films